

zullen hebben toe te voegen. Daarentegen kunnen wij onze objectiviteit van oordeel verhogen door persoonlijk contact met de voornaamste figuren uit de periode 1940-1945; dezen kunnen nu nog antwoord geven op gestelde vragen en daardoor in vele gevallen een bijzonder licht werpen op bewaard gebleven documenten. Die verificatie van schriftelijke gegevens zal later niet mogelijk zijn; bovendien zal men zich dan de 'atmosfeer' van de oorlogs- en bezettingsjaren alleen nog kunnen indenken – men zal haar niet beleefd en ervaren hebben. En juist die 'atmosfeer' moet in het Geschiedwerk bewaard blijven. Dan alleen ontstaat een werk, dat door de tijdgenoot als waarachtig erkend wordt – aan welke erkenning het een deel van zijn objectieve betekenis voor de toekomst ontlent zal.'

'Nee', zo betoogde ik verder,

'het Geschiedwerk is niet een min of meer toevallige afsluiting van de arbeid van ons Instituut; het is er het meest wezenlijke deel van: het hoge doel, waar van meet af aan op toe is gewerkt. Niet alleen de auteur, onze gehele instelling zal zich eerst in dat Geschiedwerk ten volle kunnen ontplooiën, zoals zij ook eerst met dat Geschiedwerk een werk kunnen vervaardigen dat ver buiten de wetenschappelijke kringen zijn invloed kan doen gelden.'

Ik gaf vervolgens een overzicht van de voor dat Geschiedwerk reeds beschikbare documentatie, eindigend met deze conclusie:

'Het materiaal, dat de auteur in het Geschiedwerk zal kunnen verwerken, is dus even uitgebreid als veelzijdig. Zal niet hij, en zullen niet met hem zijn assistenten, erin verdrinken? Slechts de praktijk zal het bewijs van het tegendeel kunnen leveren doch ik koester het vertrouwen, dat een verstandige organisatie van het werk de auteur voor de verdrinkingsdood zal behoeden.'

Men ziet: ik sprak van 'de auteur'. 'Eén of meer auteurs?' was de vraag die ik vervolgens behandelde. 'Ook hier', aldus mijn antwoord,

'zal de praktijk een voornaam woord meespreken. Wanneer er niemand te vinden zou zijn, die bereid is en in staat geacht wordt om als 'de' auteur van het Geschiedwerk te fungeren, zou uw college noodgedwongen naar een andere oplossing moeten zoeken. Persoonlijk zou ik er het meest voor voelen, wanneer althans in eerste instantie gezocht werd naar één auteur. Deze zou auteur zijn in zoverre, dat hij het gehele manuscript schrijft. Natuurlijk behoeft hij niet persoonlijk alle onderzoekingen te verrichten. Hij is leider van een équipe.

Zou één auteur het Geschiedwerk schrijven, dan zou dat twee nadelen hebben.

Het eerste nadeel is dat hij over sommige onderwerpen met minder persoonlijke deskundigheid zou schrijven dan over andere: de historicus, die een voor-